

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.10820449>

Accepted: 01.03.2024

Eczane İşletmesinde Risk Değerlendirmesi ve Kontrolü**Risk Evaluation And Control Of Pharmacy****Yazgülu ÇITIRIK**

Hikmet Kozan Ortaokulu

y.kzlsk@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-7474-7073>**Ömer Fatih ÇITIRIK**

Çalık Denim

omerfatihciticrik@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6446-658X>**Hatice Efsun BAYKAN**

Hikmet Kozan Ortaokulu

efsunerengun@hotmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-8504-0972>**Mustafa BAYKAN**

2'nci Ana Bakım Fabrika Müdürlüğü

mstfbykn@hotmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-1636-1510>**Mehmet ŞİMSİR**

Akdeniz Hisar Mimarlık Mühendislik LTD ŞTİ

mehmetsimsir38@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0001-9729-3916>

1106

Özet

Bu uygulama projesinde Kayseri ilinde bulunan üç eczaneinin risk değerlendirmesi ve kontrolü araştırılmıştır. Araştırmada kontrol listesi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada öncelikle eczaneler iş sağlığı ve güvenliği bakımından değerlendirilmiş, risk ve tehlikeler belirlenmiştir. Sosyal Güvenlik Kurumu'nun eczanelerde yaşanan iş kazası ve meslek hastalıkları verileri toplanarak bilgiler derlenmiş, istatistikleri çıkarılmıştır. Çalışma yapılan eczanelerdeki uygunsuzluklar araştırılarak, fotoğraflanmış ve önleyici düzeltici faaliyetler üzerine çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eczane, İş Sağlığı, Kontrol Listesi, Risk, Tehlike.

Abstract

In this application project, risk assessment and control of three pharmacies in Kayseri province were investigated. The checklist method was used in the research. In the study, first of all, pharmacies were evaluated in terms of occupational health and safety, and risks and hazards were determined. The Social Security Institution's data on work accidents and occupational diseases in pharmacies were collected, information was compiled and statistics were compiled. Nonconformities in the pharmacies were investigated, photographed and preventive corrective actions were taken.

Keywords: Pharmacy, Occupational Health, Checklist, Risk, Danger.

1. GİRİŞ

İş sağlığı ve iş güvenliği, birbirini tamamlayan kavramlardır. Bu kavramların amacı, çalışanın sağlığının korunması ve mesleki tehlikelerin ortadan kaldırılmasıdır. İş sağlığı, sağlıklı bir çevre için gerekli koşulları içerirken; iş güvenliği çalışma ortamındaki riskleri analiz ederek, uygun bir ortam sağlanması için gerekli teknik tedbirleri almayı anlatmaktadır (Devebakan, 2007).

İş sağlığı ve güvenliği; İşyerinde işin yürütülmesi ile ilgili olarak meydana gelen tehlikelerden, sağlığa zarar verebilecek şartlardan korunmak ve daha iyi bir iş ortamı oluşturmak için yapılan sistemli ve bilimsel çalışmalardır. İş sağlığı ve güvenliğinin amacı, çalışanları korumak, üretim ve işletme güvenliğini sağlamaktır. Çalışan ve yaptığı iş arasındaki uyumun sağlanarak çalışma veriminin artırılması, iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarının temelini oluşturmaktadır (Altinel, 2011; Akpınar, 2013).

Ülkemizde İş sağlığı ve güvenliğine olan ihtiyaç çoğu ülke örneğinde olduğu gibi kömür madenciliği ile doğmuştur. Bu alandaki ilk resmi belge; 1865 yılında yayınlanan Dilaver Paşa Nizamnamesidir. Günümüzde eczanelerde iş sağlığı güvenliği ile ilgili en güncel mevzuat 2016 tarihinde yayınlanmıştır.

Eczacılık, ilaçların üretimi, dağıtımı, depolanması ve kullanımıyla ilgilenen bir sağlık disiplini. Eczacılığın temel amacı, insanların sağlığını korumak, iyileştirmek veya sürdürmek için ilaçlarla ilgili hizmetler sunmaktır. Eczacılığın temel görevleri arasında şunlar yer alır:

-İlaçların Üretimi: Eczacılar, farmasötik şirketlerde ilaçların araştırma, geliştirme ve üretim süreçlerinde yer alırlar. İlaçların doğru bileşenleri kullanılarak kaliteli ve etkili bir şekilde üretilmesini sağlarlar.

-İlaçların Dağıtımı: Eczacı, doktorların reçete ettiği ilaçları hastalara ulaştırmaktadır. İlaçların doğru dozda ve zamanında kullanılması için talimatlar vermektedir. Ayrıca, ilaç etkileşimleri ve yan etkiler konusunda hastaları bilgilendirmektedir.

-İlaçların Depolanması: Eczaneler, ilaçların uygun bir şekilde depolandığı yerlerdir. Eczacılar, ilaçların doğru sıcaklık, nem ve ışık koşullarında saklanması sağlamaktadır. Bu, ilaçların etkinliğini ve güvenliğini korumak için önem teşkil etmektedir.

-İlaçların Bilgilendirilmesi: Eczacılar, hastalara ilaçlar hakkında bilgilendirme yapmaktadır. İlaçların kullanım talimatları, dozajı, yan etkileri, etkileşimleri ve saklama koşulları gibi konularda hastaları bilgilendirmektedir. Ayrıca, hastalara sağlıklı yaşam tarzı önerileri ve hastalıkların önlenmesi konusunda danışmanlık yapmaktadır.

Tarihte Türklerin kurduğu bilinen ilk eczane 1206 yılında, Kılıç Arslan'ın kızı Gevher Nesibe Sultan'ın isteği üzerine Kayseri'de bulunan Gevher Nesibe Sultan Şifahanesinde açılmıştır (Çiçek, 2016). Eczacıların başlıca sorumlulukları, ilaç ve benzeri ürünlerin doğru ve güvenilir şekilde tedarik edilmesini sağlamak ve etik kurallara uymaktır (Naymansoy, 2010).

Bu çalışmada, eczaneler ile ilgili bilgiler derlenmiş, Kayseri ilinde bulunan üç farklı eczane işletmesinde risk değerlendirmesi ve kontrolü Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın kontrol listeleri kullanılarak yapılmıştır.

1.1. Eczanelerde Tehlikeler, İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

İş sağlığı ve güvenliğinin öncelikli amacı iş kazalarını ve meslek hastalıklarını önlemektir. Kazalar, önceden planlanamayan, bilinmeyen, kontrol dışına çıkan ve çevresine zarar verebilecek olaylar bütünüdür. Bunlar; yaralanma, ağırlık durumuna bağlı olarak işten uzak kalma ve ölümlerle sonuçlanan kazalardır.

6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği kanunu kapsamında, 47.73.01 NACE koduna sahip eczanelerde iş güvenliği riskleri hem çalışanları hem de ilaç temini için oraya gelen hastaları ve yakınlarını etkilemektedir. Bu çalışmayla ilgili olan NACE kodları Tablo 1.1'de belirtilmiştir.

Tablo 1.1: NACE Kodları [6]

NACE Kodu	Ekonomik Faaliyet	Tehlike Sınıfı
47	Perakende Ticareti	
47.7	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda diğer malların perakende ticareti	
47.73	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda eczacılık ürünlerinin perakende ticareti	
47.73.01	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda insan sağlığına yönelik eczacılık ürünlerinin perakende ticareti	Az tehlikeli
47.03.02	Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda hayvan sağlığına yönelik ilaç, aşı, vb. ürünlerin perakende ticareti	Az tehlikeli

Eczanelerdeki tehlikeler ise, doğru şekilde saklanmayan solventler, ilaç taşıma esnasında düşmeye bağlı yaralanmalar, biyolojik risklere sahip ilaç ve malzemeler, yoğun iş yükü ve müşteri şikâyetlerine bağlı olarak streştir.

SGK verilerine göre son yıllarda en çok rastlanan meslek hastalıkları; kas-iskelet sistemi ve bağ dokusu hastalıkları, kulak ve mastoid çıkıntı hastalıkları ve sinir sistemi hastalıklarıdır.

Eczane çalışanlarında görülen meslek hastalıkları uzun süre ayakta kalmaya bağlı olabilecek ergonomik sınıfına giren rahatsızlıklar olabilmektedir. Ancak son yıllarda kayda geçen bir meslek hastalığı bildirilmediği görülmektedir.

1.2. Eczanelerde İş Kazası ve Meslek Hastalığı İstatistikleri

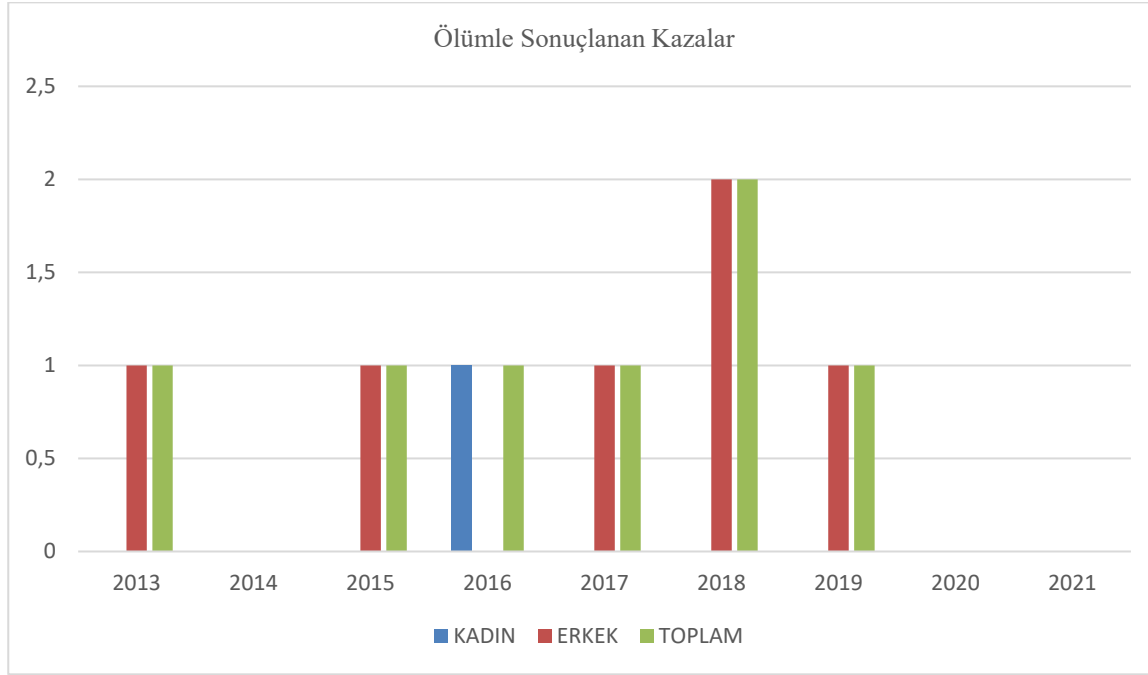
İş kazaları ile ilgili bilgilere SGK'nın her yıl yayınladığı verilerden ulaşılmaktadır. Bu veriler kadın, erkek, toplam sayılar ile iş göremezlik sürelerini de göstermektedir. Aşağıdaki Tablo 1.2.'de 2013-2021 yılları arasında eczane çalışanlarına ait iş kazaları ile meslek hastalıkları görülmektedir.

Tablo 1.2. İş göremezlik sürelerine göre iş kazası geçiren sigortalı sayıları (SGK 2013-2021)

Yıllar	İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayısı			Meslek
	KADIN	ERKEK	TOPLAM	TOPLAM

2013	7	26	33	1
2014	3	28	31	0
2015	8	61	69	0
2016	23	43	66	0
2017	19	32	51	0
2018	19	74	93	0
2019	32	58	90	0
2020	22	33	55	0
2021	23	33	56	0

Tablo 1.2.'de görüldüğü üzere erkek çalışanlar kadın çalışanlara göre daha fazla iş kazası geçirmişlerdir. 2013 yılından bu yana sadece 1 kişide meslek hastalığı tespit edilmiştir. 2015 ile 2019 yılları arasında toplam iş kazası sayısında artış görülmektedir.

Grafik 1.1. Yıllara göre eczane çalışanlarında ölümlle sonuçlanan iş kazası ve meslek hastalıkları

SGK istatistiklerine göre son 9 yılda eczane alanında toplam 7 kişi hayatını kaybetmiştir. Bunlardan biri kadındır. Son iki yılda hiç ölümlle sonuçlanan iş kazası yaşanmamıştır.

1.3. Eczane Faaliyetlerinde Korunma Politikaları

İş sağlığı ve güvenliği alanında yapılan her türlü hukuki çalışmanın ülkemize ve toplumuza katkı sağlayacağı ortadadır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta; kanuni düzenlemelerin sadece kâğıt üzerinde kalmaması ve yapılan uygulamaların sağlanması için gereken düzenlemelerin, çalışan-işveren-devlet tarafından benimsenmesinin sağlanmasıdır.

İş yerinde oluşabilecek kazalara karşı alınacak başlıca önlemler; sağlıklı ve güvenli çalışma ortamına uygun makine ve alet seçimi yapılmalıdır, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili mevzuatta yer alan madde ve eklere uymalıdır ve işçi sağlığı ve iş güvenliği kurallarına dikkatle uymalıdır. İş güvenliğinin çalışan tarafından öncelikleriyle benimsenerek bir yaşam biçimi haline getirilmeli, iş güvenliği kültürü olarak benimsenmelidir (Tüzüner ve Özasan, 2011).

Eczanelerde iş kazalarına karşı alınması gereken koruyucu önlemlerden bahsetmek gerekirse ilaçların saklandığı depoların düzenli şekilde tutulması, kullanılan malzemelerin işleri bittikten sonra yerlerine kaldırılması gerekmektedir. Düşünce kırılabilir nitelikte olan ürünlerin üst değil alt raflarda olması gerekmektedir. Zemine yumuşak ve sızıntıyı önleyecek örneğin epoksi uygulaması gibi önlem alınmalıdır. Uzun süre gün içinde ve gece nöbetlerinde oldukları için uygun ergonomik iş güvenliği ayakkabıları giyilmelidir. Ortamda gece nöbetlerinde yeterli aydınlatma olmalıdır. İşe uygun nitelikte personel seçimi yapılmalıdır.

Eczanelerde iş kazalarından korunmak için aşağıdaki önlemleri almak önemlidir:

1. Eğitim: Eczane çalışanlarına iş güvenliği konularında düzenli eğitimler verilmelidir. Bu eğitimler, işyeri güvenlik politikaları, tehlikelerin tanınması, koruyucu ekipman kullanımı ve acil durum prosedürleri gibi konuları kapsamalıdır.
2. İşyeri Düzeni: Eczanede işyeri düzeninin sağlanması önemlidir. Zeminlerin temiz, düzgün ve kaymaz olması, geçiş yollarının açık tutulması ve tehlikeli malzemelerin uygun bir şekilde depolanması sağlanmalıdır.
3. Kişisel Koruyucu Ekipmanlar: Eczane çalışanlarına uygun kişisel koruyucu ekipmanlar sağlanmalıdır. Bu ekipmanlar arasında eldivenler, koruyucu gözlükler, maske veya solunum cihazları gibi ekipmanlar yer alabilir.
4. İlaç Depolama: Eczanelerde ilaçların doğru bir şekilde depolanması çok önemlidir. Yanlış depolanan veya karıştırılan ilaçlar ciddi sağlık sorunlarına neden olabilir. Bu nedenle ilaçların doğru sıcaklık, nem ve ışık koşullarında muhafaza edilmesi gerekmektedir.

5. Acil Durum Prosedürleri: Eczanelerde acil durum prosedürleri belirlenmeli ve çalışanlara bu prosedürler hakkında eğitim verilmelidir. Yangın, kimyasal sızıntılar veya tıbbi acil durumlar gibi durumlar için acil çıkış yolları belirlenmeli ve çalışanlar bu konuda bilgilendirilmelidir.
6. Tehlikeli Atıkların Yönetimi: Eczanelerde oluşan tehlikeli atıkların düzgün bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. İğne uçları, kullanılmış ilaç şişeleri gibi atıklar uygun kaplarda toplanmalı ve tehlikeli atık yönetim prosedürlerine göre imha edilmelidir.

Eczanelerde iş sağlığı ve güvenliği ile alakalı 1 Temmuz 2016 tarihinde yayınlanan yeni mevzuat aşağıdaki maddelerce bildirilmiştir. İşverenin bu koşulları sağlaması gerekmektedir.

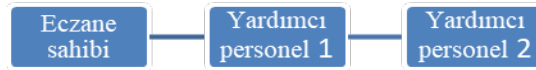
2. UYGULAMA YAPILAN ECZANELERİN TANITIMI

2.1. Eczanelerin Tarihçesi

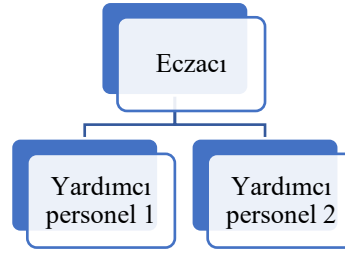
Eczane D Mayıs 2021 yılında kuruldu. Eczane İ 1973 yılında kuruldu. 1979 yılında şu an işleten sahibine devredildi. Eczane R, Ekim 1984 tarihinde kuruldu.

2.2. Eczanelerin Yönetim şekli ve organizasyon şeması

Eczane D’de eczacı ve üç çalışan bulunmaktadır. Eczacı Eczacılık Fakültesi mezunudur. Çalışanların biri yönetici pozisyonunda olup, şu an doktorasını yapmaktadır. İki de lise mezunu olup biri kadın diğeri erkektir. Kadın personel 23, erkek personel ise 36 yaşındadır. Yönetici 26 yaşındadır. Eczane İ’de eczacı ve iki çalışanı bulunmaktadır. Çalışanların tamamı erkek olup, biri 50, diğeri 59 yaşındadır. Çalışanlar lise mezunudur. Eczane R, eczacı ve bir çalışandan oluşmaktadır. Çalışan personel eczacı teknisyeni olup, ön lisans mezunudur. Eczacı 64 yaşında bir erkek olup, eczacı teknisyeni ise 49 yaşında bir erkektir.

Şekil 2.1. Eczane D Organizasyon Şeması

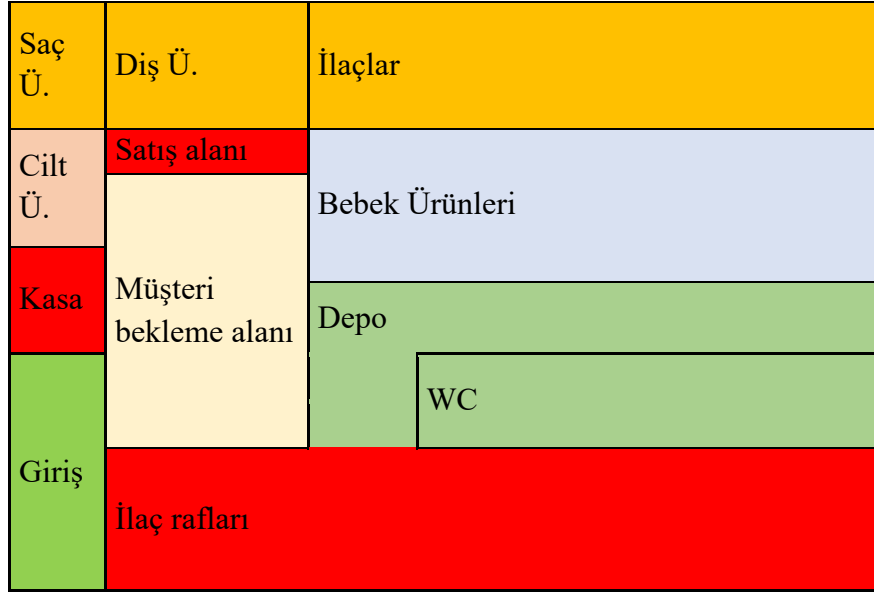

Şekil 2.2. Eczane İ Organizasyon Şeması

Eczane R'ye ait yalnızca bir çalışan olduğu için organizasyon şeması yapılmamıştır.

2.3. Eczanelerin Bina ve Eklentilerinin Yerleşim Planı

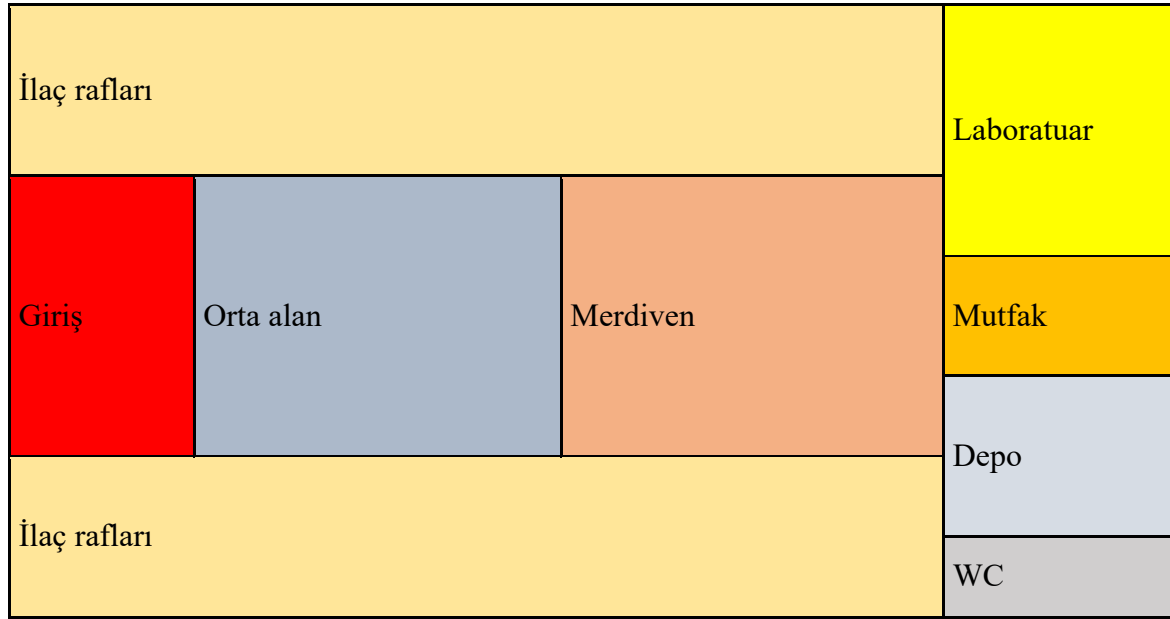
Eczane D, Bahçelievler Mahallesi Cumhuriyet Bulvarı No: 5/A İncesu Kayseri adresinde bulunmaktadır. İncesu Devlet Hastanesi karşısında bulunmaktadır. Şekil 2.3.'te Eczane D' ye ait yerleşim planı bulunmaktadır.

1113

Şekil 2.3. Eczane D yerleşim planı

Eczane İ, iki katlı olup giriş katında Satış alanı, üst katında ise, depo, laboratuvar, mutfak ve WC bulunmaktadır. Yeni Camii Mahallesi İstiklal Caddesi No: 10 İncesu Kayseri adresinde bulunmaktadır.

Şekil 2.4. Eczane İ yerleşim planı

Eczane R, İhsan Aras Mahallesi Atatürk Caddesi No: 18 İncesu Kayseri adresinde bulunmaktadır.

Şekil 2.5. Eczane R yerleşim planı

2.4. Eczanelerde Yapılan İşler ve Üretimde Kullanılan Makinalar

Eczane D’de ilaçlar dışında dermokozmetik ürünler, medikal ürünler, ağız ve diş sağlığı malzemeleri satılmaktadır. Resim 2.1.’de ilaç dışında satışta olan diğer ürünler görülmektedir

Resim 2.1. Vitaminler, bebek maması, yardımcı gereçler

İşletmede yaklaşık 500 adet ürün çeşidi bulunmaktadır. Eczane İ' de ilaç dışında ilave olarak, bebek bakım ve gıda ürünleri ile medikal ürünler de satılmaktadır. Yaklaşık 400 adet ürün çeşitliliği mevcuttur. Resim 2.2.'de Eczane İ'ye ait raflardaki ilaç dizilimi görülmektedir.

1115

Resim 2.2. Raflarda ilaç dizilimi

Eczane R'de ilaç satışıyla beraber dermokozmetik, medikal malzemeler, hasta bezi, bebek sağlık ve beslenme ürünleri satılmaktadır. İşletmede yaklaşık 600 adet ürün satışı sunulmaktadır. Reçeteli özel ilaçlar Resim 2.3.'teki gibi dolaplarda muhafaza edilmektedir. Sadece yetkili kişilerin ulaşabileceği yerde olması gerekmektedir

Resim 2.3. Reçeteli ilaç dolapları (Eczane İ)

Eczanelerde kullanılan makine ve ekipmanlar; bilgisayar, kasa, barkod okuyucu, klima, masa, sandalye, hassas terazidir. İlaç ve ürünlerin satışı sırasında üzerindeki barkod okutularak fiyat ve satış bilgilerine ulaşılmaktadır. Resim 2.5.'de Eczane İ'de kullanılan barkod okuyucunun resmi görülmektedir.

Resim 2.5. Barkod okuyucu

Resim 2.6. Klima

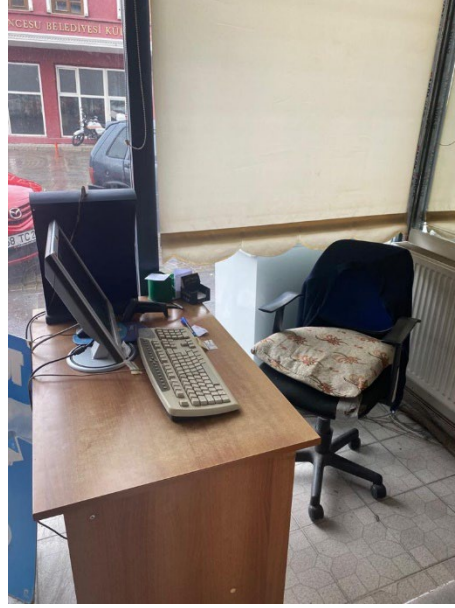
Resim 2.7. Doğalgaz kombisi

Resim 2.8. Pos Cihazı

Resim 2.9. Yazıcı

Resim 2.10. Bilgisayar ve bilgisayar masası

2.5. Eczaneye Alınan Hammaddeler ve Yarı Mamuller

1118

Eczane İ'ye; salisilik asit, vazelin, folik asit, alkol, çinkooksit, gliserin gibi maddeler alınmaktadır.

Resim 2.11. Hammaddeler ve terazi

Eczane R; asetil salisilik, rezorsin, alkol, vazelin, lanolin ve rivanol gibi maddeleri temin etmektedir. Resim 2.12.'te bu eczanede kullanılan malzemelerden birkaçı görülmektedir. Alkolün üzerinde alevlenebilir işareti bulunmaktadır.

Resim 2.12. Deiyonize su ve izopropil alkol

2.6. Eczanelerin Çalışma Prensipleri

Eczaneler eczacılar odası birliklerinin belirlediği çalışma saatleri ve nöbet periyotlarına göre çalışmaktadırlar. Üç eczanede de 08.30-17.30 saatleri arasında hizmet vermektedir. İlçede nöbet sırası 6 günde bir gelmektedir. Nöbet günü 24 saat çalışılmaktadır.

2.7. Eczanelerin Risk Değerlendirme Ekibi

Üç eczanede de risk değerlendirme ekibi bulunmamaktadır. İl sağlık müdürlüğünden gelen iş sağlığı ve güvenliği yetkilileri yılda bir defa yangın tüpü kontrollerini yapmaktadırlar.

3. ECZANELERDEKİ RİSK ETMENLERİ

3.1. Eczanelerdeki Risk Etmenlerine Genel Bakış

İşletmelerde tespit edilen risk etmenleri her alanda var olan fakat ortam, çalışan sayısı, kullanılan makine ekipman göz önünde bulundurulduğunda etki şiddetini artırabilecek potansiyele sahiptir. Riskin hiçbir zaman sıfıra indirilemeyeceği düşünülse de gerek eğitimler ile gerek denetim ve

gözetimler ile gerekse ikame yöntemi kullanılarak basitçe zarar verme potansiyeli en aza indirilebilmektedir. Bu çalışmada üç farklı eczaneden edinilen bilgiler doğrultusunda risk etmenleri değerlendirilmektedir. Bunlar aşağıda listelenmektedir.

El ile kaldırma kaynaklı riskleri, el ile malzeme taşınması sırasında kas iskelet rahatsızlıkları, uzuv sıkışması gibi iş kazaları ve meslek hastalıklarına sebep olmaktadır.

Kişisel koruyucu kullanılmamasından kaynaklı riskler, malzeme sıçraması, yaralanma, batma, uzuv kaybı gibi iş kazalarına neden olmaktadır.

Makine ve basit el aletleri kaynaklı riskler, makine ve el aletlerinin bakım onarımının düzenli yapılmaması, yapıldığında ise yetkili kişilerce yapılmaması, sıkışma ve takılma yaralanma uzuv-organ kaybı gibi iş kazalarına neden olmaktadır.

Yangın kaynaklı riskler, atölyeye dışarıdan alınan malzemelerin ambalaj atıkları, kartonlar, plastikler gibi yanıcı malzemeler bulundurulması yangın riskini artırmaktadır.

Hijyen kaynaklı riskler, eczaneye ilaç almaya gelen kişilerden salgın hastalığa maruz kalma, enfekte olma, riskini artırmaktadır.

Ergonomi kaynaklı riskler, uzun çalışma saatlerinde aynı şekillerde durmak, kas ağrıları riskini artırmaktadır.

3.2. Eczanelerde Tanımlanan Risk Etmenleri ile Sağlık ve Güvenlik Riskleri

Aşağıdaki Tablo 3.1.'de eczanelerde yaşanan risk etmenleri ile sağlık ve güvenlik riskleri anlatılmaktadır.

Tablo 3.1. Eczanelerde risk etmenleri ile sağlık ve güvenlik riskleri

Sıra	Risk Etmenleri	Sağlık ve Güvenlik Riskleri
1	Islak zemin	Kayma ve düşmeye bağlı yaralanmalar
2	Kimyasal kullanımı	Ciltte yanma ve tahriş, meslek hastalıkları
3	El aletleri	Kesik ve basit yaralanmalar
4	Havalandırma	Bulaşıcı hastalıklar, enfekte olma
5	Kişisel koruyucu donanım	Yaralanma, uzuv kayıpları, ölüm
6	Elle kaldırma, taşıma	Kas-iskelet rahatsızlıkları
7	Elektrik	Çarpılma, elektrik yanıkları
8	Hijyen	Bulaşıcı hastalıklar

3.3. Eczanelerde Tanımlanan Risk Etmenlerine İlişkin Toplanan Bilgiler

Bakanlık kararı gereği kişi ve kurum gizliliği gözetildiğinden, iş kazaları ve ramak kala gibi bazı bilgiler toplanamamıştır. Eczanelerde yapılan faaliyetler ve olası risk etmenleri önceki bölümlerde aktarılmaktadır. İşletmede risk değerlendirmesi yapılırken; işyerinin fiziki durumu (bina ve yapısı), faaliyet ile ilgili bilgiler, kullanılan makine ve ekipmanlar, atıkların nasıl bertaraf edildiği, çalışanların eğitim ve tecrübe durumları, hiyerarşik yapı, iş dağılımı, iş kazası ve meslek hastalığı kayıtları gibi bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır.

4. RİSKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ ve KONTROLÜ

4.1. Risk Değerlendirme Yöntemi

İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında çeşitli risk değerlendirme yöntemleri bulunmaktadır. Bunlardan biri de kontrol listesi (checklist) yöntemidir. Kontrol listesi yöntemi, belirlenen başlıklar altında hazırlanan sorulara işletmelerin evet / hayır şeklinde verdiği cevaplar ile eksikliklerinin belirlenmesi üzerine kurulmuştur. Kontrol listesinde, eczanelerde ortaya çıkabilecek tehlike ve risklere ilişkin sıralanan sekiz alt bölümde toplam 97 adet soru bulunmaktadır. Detaylı bir değerlendirme yapmamakla birlikte eksiklikler üzerine ön tehlike analizidir. Bu çalışmada üç farklı eczane kontrol listesi yöntemiyle değerlendirilmiştir.

4.2. Risk Değerlendirme Sonuçları

Uygulama yapılan eczanelere ait kontrol listeleri sırasıyla EK 1, EK 2 ve EK 3'te sunulmaktadır. Uygulama çalışmasında üç eczanede toplam 18 risk belirlenmiştir.

4.3. Risk Kontrolü Planı

Uygulama yapılan eczanelerin kontrol listeleri oluşturuldu, uygunsuzluklar fotoğraflanarak listeye eklendi. İşverenler ile görüşülüp belirlenen uygunsuzlukların giderilmesi için alınması gereken önlemler aşağıdaki Tablo 4.1.'de anlatılmaktadır.

Tablo 4.1. Risk Kontrolü Planı

Tehlike Tanımı	Düzeltilici-Önleyici Faaliyet	Sorumlu Kişi	Tamamlanma Tarihi	Kaynak İhtiyacı
Masa, sehpa gibi sert köşesi olan eşyaların bulunması	Köşelere köşe koruyucu aparatlar takılmalıdır	İşveren	18.05.2023	1.000 ₺
Seyyar merdivenlerin ayaklarının zeminde kayması	Zemine sabitlenerek kullanılmalıdır	İşveren	26.05.2023	0 ₺
Bilgisayar veya kasada çalışan personelin ergonomik olmayan sandalyede çalışması	Ayarlanabilir bel desteği temin edilmelidir	İşveren	18.05.2023	500 ₺
Uzun süre alt raflarda çalışmanın dizlerde tahribe neden olması	Diz yastığı kullanılması	İşveren	18.05.2023	300 ₺
İlaçların koyulduğu dolap ve rafların duvara sabitlenmemesi, devrilmesi sonucu yaralanma riski	Dolaplar duvara uygun aparatlarla sabitlenmelidir.	İşveren	23.05.2023	2.000 ₺
Yangın merdiveni ve acil çıkış kapılarının içe doğru açılması,	Acil çıkış kapıları ve yangın merdivenleri	İşveren	01.06.2023	1.500 ₺

tahliye sırasında zorluk	dışarıya doğru açılmalıdır.			
Zeminde kaymaya neden olacak malzeme kullanılması	Kaydırmaz özellikte malzemeyle döşenmelidir	İşveren	23.05.2023	5.000 ₺

5. ACİL DURUM PLANI

Proje kapsamında çalışılan işletmeler az tehlikeli iş sınıfında bulunduğundan dolayı acil durum planı bulunmamaktadır.

6. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

İş sağlığı ve güvenliği dünyada olduğu gibi ülkemizde de yıllar içerisinde önem kazanmaya başlamıştır. Özellikle Avrupa Birliği uyum sürecinde 2012 yılından itibaren çıkan yasalar ile, çalışanların sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmalarını sağlamaya yönelik önlemler alınmaya başlanmıştır. Her iş kolunda çalışma koşullarına göre belirlenen kurallara uyulması halinde iş kazalarının asgari düzeye çekilmesi amaçlanmaktadır. Hiç şüphesiz iş kazaları kadar meslek hastalıkları da çalışanların uzun vadede sağlık sorunları yaşamasına neden olmaktadır. Özellikle gürültü, ergonomi ve stres kaynaklı işlerde çalışan kişilerde iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin üst düzeyde olması gerekmektedir. Dünyada meslek hastalıkları bağlı ölümler araştırıldığında en büyük oranın kas iskelet rahatsızlıkları olduğu görülmektedir. Bunu kalp hastalıkları ile kazalar takip etmektedir. Keza inşaat çalışmaları da risk faktörlerinin yüksek olduğu çalışma alanlarıdır. Sağlık alanında çalışan kişilerde de birçok maruziyet durumuyla karşılaşmaktadır. Bulaşıcı hastalıklar yönünden yüksek riskli alanlar olmakla beraber iş yükü yoğunluğu, uzun çalışma saatleri de tehdit oluşturmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliğinin başlıca amacı tehlikeli durum ve davranışların ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Tehlikeyi kaynağında bulmak, uygun önlemleri almak ve iş kazası riskini minimize etmek gerekmektedir. Hiç şüphesiz tüm önlemlere rağmen iş kazası yaşanması mümkün olabilmektedir. Yapılan araştırmalar kaçınılmaz kazalarla ilgili %2 oranını vermektedir. Yani her şey yolunda gitse dahi öngörülemez ve önüne geçilemez durumlar yaşanmaktadır.

Bu uygulama çalışmasında Kayseri ilinde bulunan üç eczane işletmesi araştırılmıştır. Çalışma kapsamında yöneltilen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın hazırladığı eczaneler için kontrol listesinde bulunan 97 risk değerlendirilmiş ve uygunsuzlukların giderilmesi için yapılması gerekenler belirtilmiştir. Bu bağlamda, uygulama yapılan eczanelerdeki eksiklikler şu şekildedir:

- Masa, sehpa ve benzeri eşyalardaki sivri köşelerin koruyucu ile kaplanmadığı,
- Seyyar merdivenlerin sabitlenmediği,

- Masa başı çalışmaları sırasında portatif bel desteğinin sağlanmadığı,
- Uzun süre alt raflarda çalışan kişilere diz yastığı temin edilmediği,
- Dolapların duvara sabitlenmediği,
- Yangın çıkışlarının doğru yönde olmadığı,
- Merdivenlere kaydırmaz taban yapılmadığı görülmüştür.

Uygulanması gereken düzeltici faaliyetler için de hesaplanan bütçe ihtiyacı 10.300 ₺'dir. Bu bilgi işverenlerle paylaşılmış olup, gerekli aksiyonları alacaklarını belirtmişlerdir.

7. ÖNERİLER

Uygulama yapılan üç eczanedeki temel eksiklikler kontrol listesi yöntemiyle belirlenmiştir. Bu eksikliklerin giderilmesi için bazı öneriler sunulmaktadır. Hiç şüphesiz tüm eczanelerde topyekün ve hızlı bir şekilde iş sağlığı ve güvenliği bilincine ulaşmak ve gerekli önlemleri almak kolay değildir. Ancak önem sırasına göre ve zamana yayarak yapılması gerekenlerin planlanabileceği düşünülmektedir. İş sağlığı ve güvenliği konusu her şeyden önce bir bilinç kazanarak ele alınması gereken bir konudur. Bu uygulama çalışması neticesinde işverenlere; gün içinde eczane çalışanlarının en çok yaptığı işlerden biri olan dolap ve raflardan ilaç alıp inmek, çıkmak ve yenilerini yerleştirmenin güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesi için, dolapların duvara sabitlenmesi, kullanılan seyyar merdivenlerin sabitlenmesi, alt raflarda çalışırken diz yastıkları kullanması, masa başı işlerde ise bel destekli ürünler yardımıyla sandalyede çalışılması önerilmektedir. Ayrıca acil durumlarda kullanılacak yangın çıkış yönlerinin yönetmeliğe uygun şekilde tasarlanması önerilmektedir.

1124

KAYNAKÇA

- Aktaş E., 2018. Ofislerde Sıklıkla Karşılaşılan İş Kazaları Karşılaşılabilecek Riskler ve Risk Analizi. Yüksek lisans tezi, İstanbul Esenyurt Üniversitesi.
- Çiçek Ö., Öçal M., 2016. Dünyada ve Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi
- Devebakan, N. 2007. Özel sağlık işletmelerinde iş sağlığı ve güvenliği. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İzmir.
- Karaca A., 2013. Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı, Yüksek lisans tezi, Erzincan Üniversitesi
- Mil H.,İ., 2016. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortasının Meslek Hastalığı Boyutunun Analizi.
- Naymansoy, G. 2010. Osmanlı'dan Günümüze Eczacının Değişen Konumu. Osmanlı Bilimi Araştırmaları XII/1.

Ringdahl, L.H., 2001. Safety Analysis principles and practice in occupational safety, 2nd edn. Taylor & Francis, London.

URL-1

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6197&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3> Erişim Tarihi 1 Nisan 2023

URL-2 <https://bilgibankasi.ito.org.tr/tr/bilgi-bankasi/nace-kodu-arama>, Erişim Tarihi 6 Nisan 2023.

URL-3 <https://www.teb.org.tr/news/7215/Eczanelerde-%C4%B0%C5%9F-Sa%C4%9F1%C4%B1%C4%9F%C4%B1-ve-G%C3%BCvenli%C4%9Fi-Hizmetleri-Hakk%C4%B1nda>, Erişim Tarihi 18 Nisan 2023.

URL-4 <https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Yillik/fcd5e59b-6af9-4d90-a451-ee7500eb1cb4/>, Erişim Tarihi 3 Nisan 2023

URL-5 Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Korunma Politikaları Ders Slaytları, Erişim Tarihi 10 Nisan 2023.

URL-6 <https://titck.gov.tr/storage/legislation/sGvnnJYO.pdf>, Erişim Tarihi 11 Nisan 2023.